

Republika e Kosovës -Republika Kosova-
Republic of Kosovo-

Qeveria -Vlada-Government

*Zyra e Kryeministrit-Ured Premijera-Office of
the Prime Minister*

PLANI NACIONAL PËR TË DREJTAT E
PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUAR NË
REPUBLIKËN E KOSOVËS 2017-2019

ZYRA E KRYEMINISTRIT /ZYRA PËR QEVERISJE TË MIRË

KY DOKUMENT PARAQET VAZHDIMËSINË E VEPRIMEVE DHE
POLITIKAVE NË NIVEL VENDI PËR ZBATIMIN E STRATEGJISË
NACIONALE PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME AFTËSI TË
KUFIZUAR NË REPUBLIKËN E KOSOVËS 2013-2023

PUBLIKUAR

2017

Falenderimi

Për hartimin e Planit Nacional të Veprimit për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2017-2019 ka qenë e domosdoshme puna e përbashkët e institucioneve dhe vetë personave me aftësi të kufizuara, të cilët me kontributin e tyre kanë mundësuar që ky dokument të paraqet të gjitha veprimet dhe prioritetet, për tri vitet në vazhdim, për përmirësimin e jetës së Personave me Aftësi të Kufizuara në vend.

Si rrjedhojë në emër të Zyrës së Kryeministrit/Zyrës për Qeverisje të Mirë, e cila ka qenë e mandatuar të koordinojë këtë proces, falenderojmë të gjithë akterët për pjesëmarrjen dhe kontributin e dhënë në hartimin e këtij dokumenti qeveritar, duke përfshirë ministrinë e linjës, shoqatat për personat me aftësi të kufizuara dhe partnerët ndërkombëtar.

PËRMBAJTJA

Falenderimi	2
AKRONIMET DHE SHKURTESAT.....	5
HYRJA.....	0
ANALIZA E TË ARRITURAVE TË PLANIT NACIONAL PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA 2013-2015	1
QËLLIMI I PLANIT NACIONAL PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA 2017-2019.....	6
MONITORIMI DHE RAPORTIMI	7
SHËNDETËSIA	10

OBJEKTIVA STRATEGJIKE 1 : PËRMIRËSIMI I OFRIMIT TË SHËRBIMEVE

SHËNDETËSORE PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA..... **Error! Bookmark not defined.**

Objektiva specifike 1: Ngritja e kapaciteteve të personelit shëndetësor për ofrimin e shërbimeve shëndetësore..... **Error! Bookmark not defined.**

Objektiva Specifike 2: Zbulimi i hershëm dhe identifikimi i aftësisë së kufizuar prej kohës paranatale, natale dhe postnatale..... **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi Specifik 3: Rritja e ofrimit të shërbimeve shëndetësore për PAK..... **Error! Bookmark not defined.**

MIRËQENIA SOCIALE DHE PUNËSIMI..... **Error! Bookmark not defined.**

OBJEKTIVA STRATEGJIKE 2: SISTEM FUNKSIONAL DHE I MIRËFILLTË PËR MIRËQENIEN DHE SIGURINË SOCIALE, SI DHE OFRIMI I MUNDËSIVE TË BRABARTA PËR PUNËSIMIN E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi specifik 1: Shtrirja e shërbimeve në komunitet..... **Error! Bookmark not defined.**

PUNËSIMI

Objektivi specifik 2 : Krijimi i kushteve të barabarta për Punësimin e PAK **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi specifike 3: Aftësimi dhe riaftësimi profesional për punësimin Personave me Aftësi të Kufizuara **Error! Bookmark not defined.**

ARSIMI

OBJEKTIVA STRATEGJIKE 3: KRIJIMI I KUSHTEVE PËR GJITHË PËRFSHIRJEN NË ARSIM DHE PËR MBËSHTETJEN PROFESIONALE TË PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi 1: Krijimi i mekanizmeve për identifikimin dhe edukimin e hershëm të fëmijëve me aftësi të kufizuara **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi 2: Krijimi, fuqizimi dhe përmirësimi i shërbimeve të mekanizmeve ndër-sektorial dhe mekanizmeve tjerë mbështetës për shkollën gjithëpërfshirëse **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi 3: Të krijohet një mjedis i përshtatshëm për gjithëpërfshirje në shkollë dhe komunitet **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi 4: Ngritja e cilësisë së mësimdhënies dhe të nxënimit në arsimin gjithëpërfshirës në të gjitha nivelet e arsimit para-universitar **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi 5: Rritja e përfshirjes së nxënësve me NVA në arsimin e mesëm të lartë me fokus në AAP dhe arsim jo formal. **Error! Bookmark not defined.**

MBROJTJA LIGJORE **Error! Bookmark not defined.**

OBJEKTIVA STRATEGJIKE 4: KRIJIMI I INFRASTRUKTURËS LIGJORE PËR RESPEKTIMIN DHE PËRMBUSHJEN E TË DREJTAVE TË PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA..... **Error! Bookmark not defined.**

Objektiva specifike 1: Hartimi i ligjeve në mbrojtje dhe respektim të të drejtave të Personave me Aftësi të Kufizuara..... **Error! Bookmark not defined.**

Objektiva specifike 2: Ndryshimi dhe plotësimi i kornizës aktuale ligjore për PAK . **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi specifik 3: Ngritja e kapaciteteve të stafit profesional në sistemin e drejtësisë për të drejtat e PAK **Error! Bookmark not defined.**

QASJE, INFORMIM, KOMUNIKIM, PJESËMARRJE DHE STATISTIKA.. **Error! Bookmark not defined.**

OBJEKTIVA STRATEGJIKE 5: KRIJIMI I KUSHTEVE TË BARABARTA NË QASJE, INFORMIM, KOMUNIKIM, PJESMARRJE SI DHE KRIJIMI I NJË SISTEMI TË UNIFIKUAR TË TË DHËNAVE PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA..... **Error! Bookmark not defined.**

Objektiva specifike 1: Hulumtimi sipas nevojës i gjendjes në terren lidhur me qasjen në objekte për PAK **Error! Bookmark not defined.**

Objektiva specifike 2: Sigurimi i qasjes në objekte për PAK **Error! Bookmark not defined.**

Objektivi specifik 3: Sigurimi i qasjes në informacion dhe Transport publik **Error! Bookmark not defined.**

Objektiva specifike 4: Krijimi i mundësive për përfshirjen e PAK në jetën kulturore dhe bujqësore **Error! Bookmark not defined.**

AKRONIMET DHE SHKURTESAT

ASK- AGJENCIONI I STATISTIKAVE TË KOSOVËS

EJL - EVROPA JUGLINDORE

DKA - DEPARTAMENTI KOMUNAL I ARSIMIT

MASHT- MINISTRIA E ARSIMIT SHKENCËS DHE TEKNOLOGJISË

MPB- MINISTRIA E PUNËVE TË BRENDSHME

MPMS- MINISTRIA E PUNËS DHE MIRËQENIES SOCIALE

MPJ- MINISTRIA E PUNËVE TË JASHTME

MKRS- MINISTRIA E KULTURËS, RINISË DHE SPORTIT

MSH- MINISTRIA E SHËNDETËSISË

MI- MINISTRIA E INFRASTRUKTURËS

MTI- MINISTRIA E TREGTISË DHE INDUSTRIISË

MSH- MINISTRIA E SHËNDETËSISË

MZHR - MINISTRIA E ZHVILLIMIT EKONOMIK

MMPH- MINISTRIA E MJEDISIT DHE PLANIFIKIMIT HAPËSINOR

MBZHR- MINISTRIA E BUJQËSISË DHE ZHVILLIMIT RURAL

MAP- MINISTRIA E ADMINISTRATËS PUBLIKE

MAPL- MINISTRIA E ADMINISTRIMIT TË PUSHTETIT LOKAL

MD- MINISTRIA E DREJTËSISË

MF- MINISTRIA E FINANCEVE

PKVPAK- PLANI NACIONAL I VEPRIMIT PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA 2009-2011

PAK- PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA

PIA - PLANI INDIVIDUAL I EDUKIMIT

KASH- KORNIZA AFATMESME E SHPENZIMEVE

NJDNJ- NJËSITË PËR TË DREJTAT E NJERIUT

KDPAK- KONVENTA PËR TË DREJTA E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA, KOMBET E BASHKUARA

KE-KOMISIONI EVROPIAN

OJQ- ORGANIZATA JOQEVERITARE

OBESH- ORGANIZATA BOTËRORE E SHËNDETËSISË

OPAK- ORGANIZATA PËR PERSONAT ME
AFTËSI TË KUFIZUARA

DUDNJ DEKLARATA UNIVERSALE PËR
TË DREJTAVE E NJERIUT

ZKM/ZQM - ZYRA E
KRYEMINISTRIT/ZYRA PËR QEVERISJE TË
MIRË

HYRJA

Parimi i të drejtave të barabarta do të thotë se nevojat e secilit dhe çdo individ janë të një rëndësie të njëjtë, se ato nevoja duhet të jenë baza e planifikimit të shoqërisë dhe se të gjitha burimet duhet të përdoren në mënyrë të tillë që t'i garantojnë çdo individ mundësi të barabarta për pjesëmarrje e në veçanti Personave me Aftësi të Kufizuara.

Fillimisht, me Strategjinë Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2023 Qeveria e Republikës së Kosovës ka krijuar një qasje gjithëpërfshirëse dhe një vizion të qartë për përmirësimin e jetës së personave me aftësi të kufizuara për një dekadë.

Detyrimet që vazhdojnë të rrjedhin nga ky dokument kanë për fokus pesë fusha kryesore të jetës së qytetarëve me aftësi të kufizuara: shëndetësi, mirëqenie sociale dhe punësim, arsim, mbrojtje ligjore dhe qasje. Përpjekjet e institucioneve dhe të vetë shoqërisë që nga miratimi i këtij dokumenti kanë rezultuar me suksese që kanë ngritur cilësinë e jetës së këtij komuniteti.

Miratimi i Ligjit për Personat e Verbër, Ligjit për Statusin dhe të Drejtat e Personave me Paraplegji dhe Tetraplegji, si dhe zbatimi i Rregullores së QRK për ofrimin e shërbimeve në gjuhën e shenjave në institucione publike për personat e shurdhër kanë qenë disa nga veprimet që janë përmbushur dhe që kanë arritur të ndikojnë drejtpërdrejt në standardin dhe kushtet e jetesës së përfituesve të kësaj kornize ligjore.

Gjithsesi me gjithë situatën e vështirë e cila akoma nuk është në nivelin e dëshirueshëm dhe sfidat financiare që na kanë përcjell gjatë këtyre viteve është e rëndësishme që të vazhdojmë të ndërtojmë dhe konsolidojmë progresin e arritur deri më sot.

Si rrjedhojë, mbi bazën parimit të të drejtave të barabarta Qeveria e Republikës së Kosovës përmes Planit të Dytë Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2017-2019 paraqet një kornizë të radhës së veprimeve me masa konkrete të cilat do ta përmbushin edhe më tej misionin e Strategjisë dhe që sigurisht do të reflektojnë në përmirësimin e jetës së qytetarëve me aftësi të kufizuara për tri vitet në vazhdim.

Plani Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2017-2019 përbën një politikë nacionale e cila ndërthet nevojat e qytetarëve me aftësi të kufizuar dhe që si të tilla dallojnë për nga mosha dhe aftësia e kufizuar. Një i posalindur me aftësi të kufizuar i cili ka nevojë për identifikim dhe intervenim të hershëm, një fëmijë me aftësi të kufizuar i cili ka nevojë për një integrim në shkollë, një i rritur për një punë të përshtatshme, shërbime gjithëpërfshirëse apo edhe për një përkrahje shtetërore e cila i siguron një mirëqenie dhe jetë të dinjitetshme. Pra, ky dokument është i hartuar duke dëgjuar zërin e personave me aftësi të kufizuara dhe si i tillë nuk anashkalon asnjë nevojë apo person me aftësi të kufizuar pavarësisht moshës, gjinisë apo llojit të aftësisë së kufizuar.

Për më tepër plani bënë thirrje për të gjithë akterët duke filluar nga individët, organizatat për personat me aftësi të kufizuara, institucionet dhe të gjithë qytetarët për zhvillimin e një shoqërie që vlerëson dhe respekton të gjithë personat me aftësi të kufizuara pa dallim.

Si përfundim sukcesi i këtij dokumenti do të reflektojë punën dhe angazhimin e çdo institucioni dhe gjithë Qeverisë së Republikës së Kosovës në promovimin e një shoqërie gjithëpërfshirëse ku të gjithë personat me aftësi të kufizuara janë pjesë e saj.

ANALIZA E TË ARRITURAVE TË PLANIT NACIONAL PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA 2013-2015

Plani Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2015 është hartuar paralelisht me Strategjinë Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara. Plani në kuadër të objektivave strategjike ka planifikuar përpjekjet e para në përmbushjen e misionit dhe vizionit të strategjisë.

Zyra për Qeverisje të Mirë/Zyra e Kryeministrit në bashkëpunim me institucionet përgjegjëse në baza vjetore ka paraqitur të gjitha të arriturat dhe sfidat e zbatimit të këtij dokumenti. Në këtë kontekst janë publikuar edhe raporti i progresit për 2013-2014 dhe raporti i progresit për vitin 2015.

Fushat e intervenimit janë shtri në disa aspekte si: shëndetësi, mirëqenie sociale, punësim, arsim, mbrojtje ligjore dhe qasje në gjithëpërfshirje.

Objektiva Strategjike 1: Përmirësimi i ofrimit të shërbimeve shëndetësore për Personat me Aftësi të Kufizuara

Aprovimi i Ligjit për Sigurimet Shëndetësore Nr. 04/L -249 në këtë periudhë ka qenë një ndër hapat më të rëndësishëm në përmirësimin e shërbimeve shëndetësore, i cili i jep një dimension të ri përkujdesjes shëndetësore për Personat me Aftësi të Kufizuara. Qëllimi i këtij ligji është sigurimi i qasjes universale të qytetarëve ndaj shërbimeve kualitative të kujdesit themelor shëndetësor, me qëllim të përmirësimit të indikatorëve shëndetësor dhe sigurimit të mbrojtjes financiare nga varfërimi për shkak të shpenzimeve të mëdha për kujdesin shëndetësor, nëpërmjet themelimit dhe rregullimit të sistemit publik të sigurimit shëndetësor. Varfërimin për shkak të shpenzimeve të mëdha për kujdesin shëndetësor kryesisht e përbëjnë personat me aftësi të kufizuara dhe si të tillë nga momenti i fillimit të zbatimit të ligjit do të jenë të liruar nga pagesa e premieeve.

Si vazhdim Ministra e Shëndetësisë me qëllim të ngritjes së kapaciteteve të personelit shëndetësor për ofrimin e shërbimeve shëndetësore ka finalizuar korrikulën e shkollimit specialistik ku është inkorporuar komponenta e të drejtave të Personave me Aftësi të Kufizuara. Ndërsa ofrimi i shërbimeve shëndetësore ka avancuar gjithashtu me funksionalizimin e manualit për vizitat në shtëpi. Manualin kanë filluar ta përdorin infermierët të cilët realizojnë vizita në shtëpi që kanë për fokus kujdesin e nënave dhe foshnjave të posalindura, pra përmes këtij udhëzuesi infermierët i kushtojnë rëndësi edhe identifikimit të hershëm të problemeve në zhvillim të foshnjave.

Sigurimi i materialit për inkontinencë si dhe materialit për plagë dekubitare ka kontribuar edhe më tej në ofrimin e shërbimeve bazuar në nevojat e personave me aftësi të kufizuara.

Në anën tjetër sfidat të cilat do të na përcjellin edhe në vitet në vijim janë definimi i listës për pajisjet asistuese bazike shëndetësore për nevojat e PAK dhe sigurimi i tyre, përmbushja e listës esenciale bazuar në nevojat e personave me aftësi të kufizuara, zbulimi i hershem përmes laboratorit për diagnostifikim paranatal dhe së fundmi por jo më pak e rëndësishme funksionalizimi i njësisë për ofrimin e shërbimeve spinale në vend.

Objektiva Strategjike 2: Sistem funksional dhe i mirëfilltë për mirëqenien dhe sigurinë sociale, si dhe ofrimi i mundësive të barabarta për punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuara

Mbrojtja sociale dhe punësimi janë dy çështje me rëndësi në kuadër të Strategjisë Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2023, ku theksohen qartë obligimet e shtetit mbi njohjen dhe përmbushjen e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara për një standard adekuat jetese, përfshirë ushqimin, veshjen, strehimin, punësimin si dhe sigurimin e pensionit.

Që vizioni i kësaj objektive të shkojë në drejtimin e duhur në kuadër të Planit të Veprimit për PAK 2013-2015 është arritur të fillojë shtrirjen e shërbimeve në komunitet si dhe të ndryshohet legjislacioni për krijimin ekushteve të barabarta për punësimin e PAK.

Në kuadër të Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale, bazuar në Ligjin 02/L-17 për Shërbime Sociale dhe Familjare, që nga fillimi i vitit 2013 ka filluar shtrirja e shërbimeve në komunitet. Ky proces fillimisht ka filluar me licencimin e ofruesve të shërbimeve sociale dhe familjare të nivelit superior, të lartë, të mesëm dhe bazik. Ndërsa për vitin 2015 ka vazhduar me licencimin e subjekteve Juridike/organizatave jo qeveritare të cilat ofrojnë shërbime sociale dhe familjare.

Gjithashtu në këtë periudhë është ndërtuar dhe funksionalizuar edhe shtëpia e tetë (8) në komunitet për personat me aftësi të kufizuara në Komunën e Lipjanit. Në këtë kontekst ka filluar edhe procesi i decentralizimit të shërbimeve rezidenciale në komunat përkatëse, përveç dy shtëpive të fëmijëve me aftësi të kufizuara të cilat do të vazhdojnë të mbesin nën menaxhimin e Ministrisë së Punës dhe Mirëqenies Sociale.

Ndryshim plotësimi i Ligjit nr.03/L-019, për Aftësimin, Riaftësimin dhe Punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuara ka vendosur politika të cilat do të inkurajojnë punësimin e personave me aftësi të kufizuara në tregun e punës.

Ndërsa me qëllim të aftësimit profesional të punëkërkuësve me aftësi të kufizuara ka vazhduar puna në tetë Qendra të Aftësimeve Profesionale që gjenden në shtatë qendra regionale të Republikës së Kosovës. Në Qendrat e Aftësimit Profesional të përshtatshme për PAK janë në dispozicion disa profesione si: kompjuter-Braille, përdorim i kompjuteri (TIK), administrim

biznesi, floktari, furrтари, pastiçeri dhe përpunim qumështi. Si rrjedhojë në vazhdimësi kanë qenë të përfshirë personat me aftësi të kufizuara.

Sfiduse edhe për vitet e ardhshme do të jetë ofrimi i shërbimeve rehabilituese, ngritja e vlerës së përfitimit financiar për mirëqerrien e Personave me Aftësi të Kufizuara në mënyrë që të përmbushin nevojat e plota për një jetë të dinjitetshme të përfituesve, si dhe sfida e radhës është krijimi i mekanizmave funksional për zbatimin e Ligjit për Aftësimin „Riaftësimin dhe Punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuara.

Objektiva Strategjike 3: Krijimi i kushteve për gjithëpërfshirjen në arsim dhe për mbështetjen profesionale të personave me aftësi të kufizuara

E drejta për edukim është e drejtë elementare e çdo njeriu. Që kjo e drejtë të realizohet pa diskriminim dhe në bazë të mundësive të barabarta, shteti duhet të sigurojë një sistem edukimi gjithëpërfshirës në të gjitha nivelet dhe për të mësuarit gjatë gjithë jetës.

Në këtë kontekst Ministra e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë në kuadër të Planit Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2015 ka bërë përpjekje të vazhdueshme me qëllim që fëmijët me aftësi të kufizuara gjithnjë e më tepër të jenë pjesë e shkollave dhe klasave të rregullta.

Standardet e zhvillimit dhe të mësuarit në fëmijërinë e hershme 0-6 vjet është një dokument me rëndësi i cili siguron qasje gjithëpërfshirëse në edukimin hershëm ku në qendër është fëmija dhe arritjet e tij në periudha të caktuara të moshës dhe në fusha të ndryshme zhvillimi.

Standardet për shkollat mike për fëmijë, që mbështetet në Konventën për të Drejtat e Fëmijës dhe paraqet qasje gjithëpërfshirëse që ndërlihd aspektet e reformës në arsim dhe e cila e vendos fëmijën në qendër të vëmendjes në të gjitha aktivitetet që organizohen dhe zbatohen në shkollë.

Në kuadër të rritjes së kapaciteteve për fushën e arsimit gjithëpërfshirës janë punësuar 9 edukatorë mbështetës për nivelin parashkollor dhe 28 mësime mbështetës për shkolla të rregullta. Programi 3 vjeçar 2013-2015 për aftësimin e 17 asistentëve dhe inspektorëve të gjuhës së shenjave është një program tjetër i cili ka aftësuar personat e parë në Kosovë për përdorimin e gjuhës standarde të shenjave.

Gjithnjë në kuadër të ngritjes së kapaciteteve një fokus i madh i është dhënë trajnimeve nga programe të ndryshme ku janë përfshirë 5400 pjesëmarrës, prej tyre zyrtarë të arsimit në nivelin komunal, drejtori të shkollave, mësime, prindër etj.

Hartimi i dokumenteve pedagogjike ka qenë një prej çështjeve po ashtu që i është kushtuar rëndësi gjatë kësaj periudhe meqë ka pasur mungesë të madhe të tyre dhe ajo që vlenë të përmendet është Plani Individual i Edukimit (PIA) përfshirë udhëzuesin dhe formularin i cili mund të përdoret nga mësime për fëmijët me nevoja të veçanta arsimore. Në kuadër të kësaj janë zhvilluar shumë trajnime, por akoma kjo mbetet një sfidë për mësime se si ta zbatojnë atë në praktikë. Adoptimi i udhëzuesit “Indeksi për gjithëpërfshirje” dhe pilotimi në 8

shkolla fillore dhe të mesme të ulëta, si dhe në 8 Institucione Parashkollore në 8 komuna ka qenë po ashtu një veprim tjetër i cili ju ka ndihmuar Institucioneve parashkollore dhe shkollave në krijimin e një ambienti më gjithëpërfshirës. Këto janë shkollat dhe Institucione parashkollore të para model në Kosovë. Për zbatimin e indeksit janë trajnuar rreth 500 mësime dhe drejtor të shkollave.

Një e arritur shumë e rëndësishme është edhe themelimi i ekipeve vlerësuese pedagogjike. Aktualisht 28 Komuna kanë caktuar zyrtarët për arsim gjithëpërfshirës ndërsa 13 Komuna kanë themeluar ekipet vlerësuese profesionale për fëmijët me aftësi të kufizuara. Si rrjedhojë është hartuar udhëzuesi dhe instrumenti për ekipet vlerësuese profesionale në komuna, me të cilën instrument ata bëjnë vlerësimin e fëmijëve/nxënësve.

Vetëdijësimi i komunitetit ka qenë një aspekt tjetër i cili ka pasur në fokus kryesisht komunat, shkollat dhe prindërit. Për këtë janë përgatitur dhe shpërnda broshura, fletëpalosje dhe janë organizuar fushata të ndryshme mediale të cilat kanë pasur si qëllim rritjen e vetëdijes së shoqërisë për rëndësinë e arsimit për personat me nevoja të veçanta .

Në anën tjetër implementimi i objektivës strategjike në sektorin e arsimit ka edhe shumë sfida, si: mungon adaptimi i programeve për ofrimin e edukimit në shtëpi dhe gjatë trajtimit shëndetësor, hartimi i standardeve për PAK për arsimim në nivel universitar, punësimi i mësuesve udhëtues, punësimi i mësimeve mbështetës bazuar në nevojat e fëmijëve me aftësi të kufizuara, trajnimi i mësuesve udhëtues dhe i asistentëve personal, zhvillimi dhe zbatimi i programeve specifike për intervenimet e hershem si dhe përgatitjet për themelimin e qendrave për identifikim dhe intervenim të hershëm

Objektiva Strategjike 4: Krijimi i infrastrukturës ligjore për respektimin dhe përmbushjen e të drejtave të Personave me Aftësi të Kufizuara

Republika e Kosovës ka qenë në vazhdimësi e fokusuar në kompletimin e legjislacionit vendor në mbrojtjen dhe garantimin e të drejtave të Personave me Aftësi të Kufizuara.

Duke u bazuar në veprimet e planifikuara në kuadër të Planit Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2015 është arritur që të kemi dy ligje specifike mbi llojin e aftësisë së kufizuar, Ligjin për Personat e Verbër dhe Ligjin për Statusin e Personave me Paraplegji dhe Tetraplegji. Këto ligje kanë përcaktuar shumë aspekte si: jetesën e pavarur, asistentët personal, shkollimin dhe punësimin e personave me aftësi të kufizuara.

Ligji për Personat e Verbër tashmë ka filluar të zbatohet, ku përfitojnë përkrahje financiare për efekte verbërie të gjithë personat e verbër, ndërsa personave të verbër të kategorisë së parë ju sigurohet edhe asistenti personal.

Miratimi i pakos së Ligjeve për të Drejta të Njeriut, Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi, Ligji për Barazi Gjinore dhe Ligji për Avokatin e Popullit ka qenë gjithashtu një avancim i të drejtave

të personave me aftësi të kufizuara ku trajtohen disa aspekte me rëndësi për qytetarët me aftësi të kufizuara.

Ndryshim plotësimi i Ligjit nr.03/L-019, për Aftësimin ,Riaftësim dhe Punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuara ka krijuar gjithashtu mekanizmat dhe politika të cilat do të inkurajojnë punësimin e personave me aftësi të kufizuara në tregun e punës.

Nisma të tjera ka pasur edhe në hartimin dhe shqyrtimin e vazhdueshëm të shumë udhëzimeve dhe rregulloreve që prekin të drejtat e PAK, me theks të veçantë në fushën e edukimit, të cilat kanë plotësuar edhe më tej kornizën legjislative për personat me aftësi të kufizuara.

Vetëdijësimi mbi të drejtat e personave me aftësi të kufizuara ka qenë gjithashtu një aspekt i cili ka pasur në fokus trajnimin e zyrtarëve në institucione korrektuese. Trajnime të cila do të vazhdojnë të mbahen edhe në shumë institucione të tjera dhe që do të reflektojnë në ngritjen e vetëdijes së zyrtarëve dhe të vet institucioneve në trajtimin e drejtë të qytetarëve me aftësi të kufizuara.

Ndërsa sfiduese për vitet e ardhshme mbetet hartimi i ligjit për unifikimin e politikave sociale për personat me aftësi të kufizuara. Politikë e cila do të përcaktojë kategorizimin sipas shkallës së aftësisë së kufizuar, vlerësimin e aftësisë së kufizuar bazuar në standardet e klasifikimit ndërkombëtar të funksionalitetit¹, përkrahjen financiare për një mirëqenie të të gjithë personave me aftësi të kufizuara si dhe sigurimin e shërbimeve bazuar në nevojat dhe shkallën e aftësisë së kufizuar.

Objektiva Strategjike 5: Krijimi i kushteve të barabarta në qasje, informim, komunikim, pjesëmarrje si dhe krijimin e një sistemi të unifikuar të të dhënave për Personat me Aftësi të Kufizuara

Bazuar në Planin Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2015 fokusi i objektivës dhe i të gjitha institucioneve të angazhuara për zbatimin e tij ka qenë mbështetja për kapërcimin e barrierave të tilla si paragjykimet, krijimi i një komunikimi i cili mbulon çështje të tilla si formatet e aksesueshme për persona të verbër dhe të shurdhër, sigurimi i qasjes fizike në ndërtesa dhe rrugë, si dhe integrimi i të gjithëve në aktivitete kulturore.

Me miratimin e Rregullores për Ofrimin e Shërbimeve në Gjuhën e Shenjave, është arritur që nga muaji prill 2016 të jetësohet me sukses e drejta e qytetarëve të shurdhër për të marr shërbime në gjuhën e shenjave sipas nevojave të tyre në të gjitha institucionet publike në vend.

¹ KNF i përket familjes së klasifikimeve të Organizatës Botërore të Shëndetësisë OBSH. Synimi kryesor i përgjithshëm i klasifikimit është sigurimi i një gjuhe standarde të unifikuar dhe një informacioni për të përshkruar shëndetin dhe rastet e lidhur me të. Ai përcakton komponentët e shëndetit si dhe ata komponentë të shëndetit që lidhen me mirëqenien (të tilla si edukimi dhe puna).

Ky vendim e ka pozicionuar Republikën e Kosovës në një ndër vendet e para në Evropën Juglindore që ka marrë këtë hap dhe që përbën një shembull pozitiv për vendet e rajonit dhe më tej.

Komunikimi nuk ka munguar edhe tek personat e verbër, ku në vazhdimësi janë realizuar publikime në shkrimin brail për të gjithë legjislacionin dhe dokumentet tjera me rëndësi për komunitetin e personave të verbër. Të arritura të tjera në këtë aspekt kanë qenë edhe sigurimi i kompjuterëve të qasëm për personat me aftësi të kufizuara si dhe pajisja me Licenca Jaws për personat të cilët nuk e njohin alfabetin Brail.

Gjithsesi përmes përpjekjeve të institucioneve relevante në vazhdimësi është punuar edhe në sigurimin e qasjes për PAK në institucione shëndetësore dhe arsimore,². Megjithatë zbatimi i udhëzuesit për qasje për personat me aftësi të kufizuara për të gjitha institucionet publike vazhdon të mos respektohet dhe të jetë sfidë edhe për vitet në vazhdim.

Në aspektin kulturor dhe sportiv institucionet përgjegjëse kanë themeluar Komitetin Para Olimpik të Republikës së Kosovës mbi bazën e të cilit është krijuar edhe ombrella ku marrin pjesë të gjithë personat me Aftësi të Kufizuara. Ndërsa për tri vitet e kaluara është zhvilluar e gjithë skema e granteve për realizimin e aktiviteteve në fushën e kulturës, sportit dhe trashëgimisë kulturore të zbatuara nga shoqatat për personat me aftësi të kufizuara.

Sfiduese vazhdon të jetë mbledhja e të dhënave dhe krijimi i sistemit të integruar të të dhënave në pothuajse të gjitha fushat mbi bazën e të cilit do të planifikohen dhe realizohen politika të caktuara dhe për më tej do të krijonin një matës për çdo progres të arritur.

QËLLIMI I PLANIT NACIONAL PËR TË DREJTAT E PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA 2017-2019

² Sipas hulumtimeve të realizuar, qasje të personave me aftësi të kufizuar plotësojnë 25% e institucioneve shëndetësore dhe 75% e institucioneve arsimore.

Realizimi i të drejtave të qytetarëve me aftësi të kufizuara dhe i përmbushjes së prioriteteve të Strategjisë dhjetë vjeçare për Personat me Aftësi të Kufizuara është një proces i cili kërkon përpjekje të vazhdueshme nga Qeveria e Republikës së Kosovës dhe vetë shoqëria jonë.

Plani i Veprimit për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2017-2019 është plani i dytë në kuadër të Strategjisë Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2023 në nivel vendi dhe që ka për qëllim të avancojë edhe më tej të drejtat e personave me aftësi të kufizuara deri në arritjen e synimit final për krijimin e një *shoqërie gjithëpërfshirëse në të cilën personat me aftësi të kufizuara realizojnë potencialin e plotë të tyre dhe jetojnë jetë të dinjitetshme si qytetarë të barabartë*.

Ky dokument është shumë i rëndësishëm sepse i adreson nevojat dhe prioritetet e të gjithë personave me aftësi të kufizuara pavarësisht moshës apo gjinisë dhe që në total përbëjnë afërsisht 10-15% të popullatës në Republikën e Kosovës. Pra, plani përfshinë të gjitha llojet e aftësisë së kufizuar me dëmtime fizike, mendore, intelektuale apo shqisore afatgjate të cilat në ndërveprim me barriera të ndryshme, mund të pengojnë pjesëmarrjen e tyre të plotë në baza të barabarta me të tjerët.³

Veprimet e përcaktuara në këtë dokument mbështesin zbatimin e masave që janë projektuar për të përmbushur të drejtat e personave me aftësi të kufizuara në pesë fusha prioritare të jetës së personave me aftësi të kufizuara, si: shëndetësi, mirëqenie sociale, punësim, arsim, mbrojtje ligjore dhe qasje gjithëpërfshirëse. Andaj me finalizimin e këtij dokumenti kemi kanalizuar objektivat specifike dhe aktivitetet konkrete për tri vitet në vazhdim në kuadër të objektivave strategjike të Strategjisë Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara në Republikën e Kosovës 2013-2023.

Çdo veprim i paraqitur në kuadër të Planit Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2017-2019 është i vendosur me miratimin e institucioneve përgjegjëse për zbatim dhe mbi bazën e nevojave të paraqitura nga vetë shoqatat që përfaqësojnë personat me aftësi të kufizuara.

Si përfundim Republika e Kosovës me Planin Nacional për të drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2017-2019 ka për mision të jetësojë të gjitha veprimet e paraqitura në mënyrë që jeta e personave me aftësi të kufizuara të përmirësohet edhe më tej në vendin tonë, për më tepër do të ndërmarr të gjitha masat për ndërgjegjësimin e shoqërisë për personat me aftësi të kufizuara, të drejtat e tyre, nevojat e tyre dhe sigurisht potencialin dhe kontributin tyre.

MONITORIMI DHE RAPORTIMI

³ Konventa e Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar, Neni 1

Zyra e Kryeministrit/Zyra për Qeverisje të Mirë është e mandatuar që të realizoj monitorimin e zbatimit të Strategjisë Nacionale për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2013-2023 dhe si rrjedhojë edhe të Planit Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar 2017-2019.

Në këtë kontekst Zyra për Qeverisje të Mirë/Zyra e Kryeministrit bazuar në mandatin e saj, që nga miratimi i Strategjisë dhe Planit Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara nga Qeveria e Republikës së Kosovës, ka vënë në fokus kryesor monitorimin dhe implementimin e këtyre dokumenteve të rëndësishme në sektorin e Aftësisë së Kufizuar.

Politikat e monitorimit të Zyrës për Qeverisje të Mirë/Zyra e Kryeministrit sa i përket përmbushjes së të drejtave të personave me aftësi të kufizuara janë të shtrira në nivele të ndryshme duke filluar nga bashkëpunimi i ngushtë me Ministrinë në nivel qendror, të gjitha Komunitatet e Republikës së Kosovës, në koordinim me agjencionet e pavarura, institucionet ndërkombëtare si dhe organizatat që punojnë për të drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara.

Gjithsesi, politikat e monitorimit arrijnë në një nivel të dëshiruar edhe përmes mekanizmave institucional të cilët koordinohen po nga Zyra për Qeverisje të Mirë/Zyra e Kryeministrit dhe janë të shtrira në dy nivele: nivel të lartë hierarkik të udhëhequr nga zv. Kryeministri në përbërje të pesë zv. Ministrave, si dhe organizatat e personave me aftësi të kufizuara që merren kryesisht me orientimin e politikave të përgjithshme në sektorin e Aftësisë së Kufizuar, si dhe nivel operativ një komision i emëruar nga sekretari i përgjithshëm i Zyrës së Kryeministrit që përbëhet nga zyrtarë të ministrive të ndryshme dhe organizata të personave me aftësi të kufizuara .

Monitorimi dhe raportimi kundrejt Planit Nacional për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara 2017-2019 do të realizohet në baza vjetore për të vlerësuar të gjitha të arriturat dhe sfidat në përmbushjen e objektivave dhe veprimeve të parapara në këtë dokument. Raportet e paraqitura do të vlerësohen mbi bazën e indikatorëve matës dhe afatet kohore për zbatim.

Gjithsesi Plani Nacional i Veprimit për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuar 2017-2019 përcakton veprimet kryesore nën çdo objektivë specifike, të cilat identifikojnë gjithashtu edhe institucionet përgjegjëse dhe afatet kohore për implementimin e tyre. Kur një institucion është përgjegjës për implementimin e një aktiviteti, gjithashtu janë të identifikuar edhe institucionet tjera të cilat do të ndajnë përgjegjësin apo edhe ato që do të ndihmojnë në zbatimin e tyre e që në këtë rast janë kryesisht donatorët dhe partnerët e përhershëm, organizatat për personat me aftësi të kufizuara.

Zyra e Kryeministrit/Zyra për Qeverisje të Mirë ka një kornizë të monitorimit mbi bazën e së cilës do të masë progresin, e cila i përshtatet metodologjisë së SGMAS-së për matjen e indikatorëve kuantitativ (niveli i progresit nga 0 deri 5) ose kualitativ (e bazuar në përqindjen e progresit për fushën përkatëse).

Ndërsa institucionet përgjegjëse përveç monitorimit dhe raportimit bazuar në metodologjinë e lartë cekur, janë të obliguara të hartojnë plane të monitorimit dhe raportimit më të detajuara, të cilat ofrojnë hollësi për secilin veprim dhe departament në kuadër të institucionit përgjegjës. Planet e veprimit më të detajuara do të mundësojnë monitorimin e progresit nga secili departament.

Në këtë mënyrë në përputhje me të gjitha objektivat specifike të çdo fushe të veprimit, të gjitha institucionet përgjegjëse do të reflektojnë mbi masat e ndërmarra për zbatimin e çdo aktiviteti të planifikuar.

Institucionet përveç që kanë përgjegjësi t'i bashkërendisin të gjitha veprimet specifike që dalin nga objektivat specifike të këtij dokumenti, ato duhet gjithashtu të vlerësojnë dhe sigurojnë që të gjitha programet dhe planet sektoriale në kuadër të institucionit të jenë në linjë me këto objektiva. Si rrjedhojë raportet e paraqitura do të vlerësohen mbi bazën e indikatorëve matës dhe afateve kohore.

NDIKIMI FINANCIAR

SHËNDETËSI

Objektivi strategjik 1: PËRMIRËSIMI I OFRIMIT TË SHËRBIMEVE SHËNDETËSORE PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA

Objektivi specifik 1	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Ngritja e kapaciteteve të personelit shëndetësor për ofrimin e shërbimeve shëndetësore</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Raporti i analizës • Korrikulat e trajnimeve të stafit mjekësor me specifikat e Personave me Aftësi të Kufizuar 			Nuk kemi • 20%	<ul style="list-style-type: none"> • 30% • 40% 	<ul style="list-style-type: none"> • 60% • 70%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
1.1 Analiza e gjendjes shëndetësore dhe nevojat për kujdes shëndetësor për PAK.	2018	Nuk është përcaktuar buxheti	Donatorë	MSH/IKS HPK	MPMS QKUK Donatorë OJQ OPAK	Verifikimi i nevojave për kujdesin shëndetësor të PAK.
1.2 Organizmi i së paku dy trajnimeve në vit për ekipet mjekësore dhe infermierët që ofrojnë shërbime shëndetësore për PAK	(2017-18-19)	7500 euro	BRK	QZHMF QEVI Komunat	Donatorë OJQ OPAK	Numri i profesionistëve mjekësor të trajnuar në sektorin shëndetësor.
1.3 Informimi i personave me aftësi të kufizuara dhe i familjareve të tyre për kujdesin shëndetësor.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	IKSHPK Komunat	Donatorë OJQ OPAK	Numri i materialeve edukative të shpërndara, (numri i fletushkave, broshurave në brajl dhe DVD) për personat e

Objektivi specifik 2	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Zbulimi i hershëm dhe identifikimi i aftësisë së kufizuar prej kohës paranatale, natale dhe postnatale</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnostifikim paranatal me funksionimin e laboratorit 			• 0%	• 80%	• 20%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
2.1 Zbulimi i hershëm përmes laboratorit për diagnostifikim paranatal.	2018	150,000 euro	BRK	MSH QKUK	MPMS QKUK Donatorë OJQ OPAK	Laborator funksional për diagnostikim paranatal
2.2 Zbatimi i programit për edukim shëndetësor për prindër në zbulimin e hershëm të shkaktarëve që rezultojnë në aftësi të kufizuar.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MSH IKSHPK dhe Shërbimet e linjës	Donatorë OJQ OPAK	Ngritja e vetëdijësimit dhe edukimit të prindërve në njohjen e shkaktarëve që rezultojnë në aftësi të kufizuar.
2.3 Shpërndarja (marrja) e materialit për inkontinencë si dhe materialit për plagë dekubitare.	2017-18-19	110,745 euro	BRK	MSH, Departamenti i Farmaceutikës AFSH	Donatorë OJQ OPAK	Ofrimi i pajisjeve ndihmëse shëndetësore për PAK.
2.4 Rishikimi i manualit për idetifikim të hershëm të aftësisë së kufizuar.	2018	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	QZHMF QEVI		Manuali i aprovuar
Objektivi specifik 3	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019

<i>Rritja e ofrimit të shërbimeve shëndetësore për PAK</i>	Njësia Spinale funksionale			Nuk kemi shërbime	2	3
	Lista esenciale përmbush nevojat e Personave me Aftësi të Kufizuar			1	2	3
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
1.1 Krijimi i Njesisë Spinale në kuadër të QKUK-së..	2018	Në kuadër të buxhetit të përgjithshëm për ndërtimin e objektit të emërgjencës	BRK	MSH SHSKUK	MPMS QKUK Donatorë OJQ OPAK	Shërbime Spinale për PAK
1.2 Hulumtimi i nevojave mbi plotësimin e listës esenciale të barnave.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MSH SHSKUK	Donatorë OJQ OPAK	Lista e plotësuar bazuar në nevojat e domosdoshme për PAK

MIRQENIA SOCIALE DHE PUNESIMI

Objekti strategjik 2: Sistem funksional dhe i mirëfilltë për mirëqenien dhe sigurinë sociale, si dhe ofrimi i mundësive të barabarta për punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuara

Objekti specifik 1	Indikator (-ët) për matjen e arritjes së objektivit		Baza	Caku 2018	Caku 2019	
<i>Shtrirja e shërbimeve në komunitet</i>	Shërbime kualitative në qendrat rezidenciale Shërbime sociale në nivel komunal nga shoqatat e kontraktuara		2 Nuk kemi	3 20%	4 30%	
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti

				S	S		
1.1 Vazhdimi i ofrimit të shërbimeve sociale në shtëpitë e komunitet për fëmijë me aftësi të kufizuara dhe në institutin special në Shtime.	TM 1 (2017-18-19)	2,250,000 euro	BRK	MPMS	Donatorë	Përmirësimi i kualitetit të shërbimeve	I të
1.2 Vazhdimi i ofrimit të shërbimeve në qendrat rezidenciale në shtëpitë e komunitetit.	TM1 (2017-18-19)	3,360,000 euro	BRK	Komunat: Shtime Ferizja, Vushtri, Kamenicë Dëqan, Graçanicë Lipjan	MPMS Donatorë	Përmirësimi i kualitetit të shërbimeve	I të
1.3 Ofrimi i trajnimeve për ekspertët të këtyre Qendrave nga MPMS dhe KOMUNA.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MPMS, DMS Komunat	Donatorë	Ngritja e kapaciteteve për punonjësit e shërbimeve në komunitet	e për e në
1.4 Funkcionalizimi i shërbimeve sociale në nivel komunal.	2018-19	Nuk është përcaktuar kosto	BRK	Komunat	MPMS Asociacioni Komunave Donator, OPAK	Ofrimi i shërbimeve sociale për personat me aftësi të kufizuara	i për të
1.5 Licencimi i stafit dhe shoqatave për ofrimin e shërbimeve sociale për PAK.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MPMS		Shoqata të licencuara për shërbime sociale	të për
1.6 Ofrimi i shërbimeve nga Organizatat për Personat me Aftësi të Kufizuara të licencuara.	18-19	Nuk është përcaktuar	BRK	MPMS OPAK	Donator	Përfitim i shërbimeve sociale të PAK.	e të

		kosto				
Objektivi specifik 2	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Krijimi i kushteve të barabarta për Punësimin e PAK</i>	Zbatimi i Ligjit për Aftësimin, Riaftësimin dhe Punësimin e PAK			10%	20%	40%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
2.1 Vlerësimi expos i zbatimit të Ligjit për Aftësimin, Riaftësimin dhe Punësimin e PAK	TM 1 2018	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MPMS	Donator, OPAK	Zbatimi i plotë i dispozitave të ligjit
2.2 Inkurajimi i punësimit të femrave me aftësi të kufizuara dhe familjeve të cilat kanë së paku dy anëtarë me aftësi të kufizuara.	TM1 (2018-19)	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MPMS	Donator, OPAK	Rritja e punësimit të femrave PAK.
2.3 Krijimi i bazës së të dhënave për punësimin e Personave me Aftësi të Kufizuara.	2018	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MPMS	Donator, OPAK	Numri i PAK të punësuar
2.4 Fushatat vetëdijësuese për punësimin e PAK në sektorin publik dhe privat.	2018-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore.	BRK	MPMS	Komunat Donator, OPAK	Ndërgjegjësimi i punëdhënësve për dispozitat
Objektivi specifik 3	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Aftësimi dhe riaftësimi profesional për punësimin</i>	Dy profile të reja bazuar në specifikat dhe nevojat e Personave me Aftësi të Kufizuar			2	3	4

<i>Personave me Aftësi të Kufizuara</i>						
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
3.1 Zgjerimi i profileve për aftësim dhe riaftësim profesional sipas kërkesave të tregut të punës.	2018-19	Nuk ka kosoto shtesë buxhetore.	BRK	MPMS QAP	Komunat	Akreditimi i profileve të përshtatshme me qasje për personat e verbër dhe shurdhër

ARSIMI						
Objektivi strategjik 1: KRIJIMI I KUSHTEVE PËR GJITHËPËRFSHIRJEN NË ARSIM DHE PËR MBËSHTETJEN PROFESIONALE TË PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA						
Objektivi specifik 1	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Krijimi i mekanizmave për identifikimin dhe edukimin e hershëm të fëmijëve me aftësi të kufizuara</i>	Baza e të dhënave të integruara të fëmijëve me aftësi të kufizuar në shkolla			50%	100%	
	Vlerësimi i nevojave të përgjithshme për staf mbështetës për fëmijëve me aftësi të kufizuar			30%	100%	
	Formula e aprovuar për financimin e fëmijëve me aftësi të kufizuar			0%	100%	
	<ul style="list-style-type: none"> Edukatorët e trajnuar për secilën grup moshë në IP 			50%	25%	15%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti

1.1 Krijimi i një baze për mbledhjen e integruar të të dhënave për përfshirjen e fëmijëve me aftësi të kufizuara në IP dhe shkolla.	TM 1 (2018)	500 euro	BK	MASHT, MSH, MPMS,	ZQM/ZK M Komunat OPAK Donatorë	Baza e të dhënave mbi numrin e fëmijëve të përfshirë në shkolla
1.2. Zhvillimi i vlerësimit të nevojave dhe kapaciteteve për rritjen e numrit të Edukatorëve Mbështetës dhe asistentëve.	TM1 2017	1000 euro	BRK	MASHT DKA	OPAK Donatorë	Raporti i vlerësimit të nevojave të fëmijëve
1.3 Ngritja e kapaciteteve të institucioneve parashkollore për punën me fëmijë me aftësi të kufizuara.	2017-18-19	6000 euro	UNICEF Save the children	MASHT, DKA, IP, Shkollat, Qendrat Burimore	OPAK	Edukator të trajnuar në fushën e AGJ dhe përdorimin e PIA-së.
1.4 Përfshirja e formulës së financimit së FNV në formulën e përgjithshme të financimit për arsim	2018	3000 euro	Save the children	MASHT, KOMANT		Formula e financimit e aprovuar
1.5.Fushatë për ngritjen e vetëdijes për përfshirjen e fëmijëve me aftësi të kufizuara në institucionet parashkollore.	2017-18	2400 euro	Save the children	MASHT, DKA, IP	OPAK	Hulumtim për gjendjen aktuale të vetëdijesimit. Hartimi dhe zbatimi i planit për vetëdijesim për gjithëpërfshirje në IP

Objektivi specifik 2	Indikator (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Krijimi, fuqizimi dhe përmirësimi i shërbimeve të mekanizmave ndër-sektorial dhe mekanizmave tjerë mbështetës për shkollën gjithëpërfshirëse</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Rritja për 40% e numrit të shërbimeve në Qendrat Burimore • Ekipet funksionale në çdo komunë për vlerësim pedagogjik 			<ul style="list-style-type: none"> • 50% • 70% 	<ul style="list-style-type: none"> • 30% • 10% 	<ul style="list-style-type: none"> • 10% • 20%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
2.1 Funkcionalizimi dhe fuqizimi i ekipeve vlerësuese pedagogjike në çdo Komunë	2017-18	10,720 euro	BRK	MASHT MSH Komunat	Donatore	Çdo komunë ka ekipe funksionale të trajnuara për vlerësimin pedagogjik
2.2 Zgjerimi dhe ngritja e cilësisë së shërbimeve të Qendrave Burimore.	2017-18-19	Nuk ka kosto specifike	BRK	MASHT	Donatorë	Rritja e shërbimeve mbështetëse për 40%.
2.3 Analiza për pilotimin e përdorimit të KNF-së në sistemin e vlerësimit të fëmijëve me aftësi të kufizuara.	2017	1180 euro	Save the children DANV	MASHT	Donatorë	Realizimi i hulumtimit për mënyrën e zbatimit të KNF si dhe përgatitja e stafit profesional.
2.4 Punësimi dhe trajnimi i asistentëve të klasave dhe instruktorëve të gjuhës së shenjave.	2017-18-19	7500 euro	BRK	MASHT	SHKSH, DANV,QB	Numri i të punësuarve. Numri i trajnimeve.
2.5 Trajnime për ekipet vlerësuese për vlerësimin e nxënësve të shurdhër duke përfshirë edhe shkollën e njohurisë së gjuhës	2017	3800 euro	BRK	MASHT	SHKSH DKA	Certifikatat e trajnimeve.

së shenjave.						
Objektivi specifik 3	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Të krijohet një mjedis i përshtatshëm për gjithë përfshirje në shkollë dhe komunitet</i>	•			<ul style="list-style-type: none"> • 50% • xx% 	<ul style="list-style-type: none"> • 30% • xx% 	<ul style="list-style-type: none"> • 10% • xx%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
3.1 Shndërrimi i klasave të bashkëngjitura në dhoma të burimeve funksionale.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	Komunat DKA DANV Shkollat	OPAK	Numri i shndërrimeve të klasve të bashkëngjitura në dhoma burimore.
3.2 Përcaktimi i shkollave bilinguale që do të ofrojnë arsim për fëmijët me dëmtime në dëgjim dhe të shurdhër.	2017-18	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	MASHT	OPAK	Numri i shkollave që ofrojnë arsim për fëmijët me dëmtime në dëgjim dhe të shurdhër.
Objektivi specifik 4	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2019	Caku 2021

Ngritja e cilësisë së mësimdhënies dhe të nxënies në arsimin gjithëpërfshirës në të gjitha nivelet e arsimit para-universitar	•	• xx% • xx%	• xx% • xx%	• xx% • xx%		
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
4.1 Trajnimi i mësimdhënësve në arsimin gjithëpërfshirës.	2017-18-19	11,000 euro	BRK	MASHT	DKA QB OPAK Donatorë	Hartimi dhe zbatimi i programit të trajnimeve për arsimin gjithëpërfshirës.
4.2 Hartimi i një pako me udhëzues rreth vlerësimit pedagogjik të nxënësve me nevoja të veçanta.	2017	2,800 euro	BRK	MASHT	Komunat OPAK Donatorë	Vlerësimi pedagogjik i fëmijëve sipas specifikave të llojeve të aftësisë së kufizuara.
4.3 Zbatimi i indeksit për gjithëpërfshirje.	2017-18-19	14,460 euro	BRK	MASHT	Komuna, Donatorë	Përzgjedhja, trajnimi dhe monitorimi i shkollave që përdorin indeksin.
4.4 Trajnimet e gjuhës së shenjave për mësimdhënësit dhe profesionistët të cilët punojnë me fëmijë të shurdhër.	2017-18-19	2000 euro	BRK	MASHT Fakulteti i Edukimit	DKA SHKSH QB Donatorë	Numri i mësimdhënësve dhe studentëve të fakultetit të Edukimit të trajnuar.
4.5 Hartimi i korrikulës për gjuhën e shenjave.	2018-19	6700 euro	BRK	MASHT	DKA, Shkollat, Partnerët	Korrikula e hartuar dhe zbatuar për gjuhën e shenjave si lëndë mësimore.

4.6 Përcaktimi i kriterëve të njohurisë së gjuhës së shenjave për mësimdhënësit dhe profesionistët të cilët punojnë me fëmijët e shurdhër (Niveli B1 dhe B2)	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	MASHT Komunitat	Shkollat OPAK	Ngritja e cilësisë së arsimit të fëmijëve të shurdhër
Objektivi specifik 5	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Rritja e përfshirjes së nxënësve me NVA në arsimin e mesëm të lartë me fokus në AAP dhe arsim jo formal</i>	Rritja për 30% e përfshirjes së nxënësve me aftësi të kufizuara në AAP dhe arsim jo formal			20%	30%	50%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
5.1 Organizimi i punës praktike në AAP të nxënësve.	2017-18-19	25,400 euro	BRK	MASHT, OEK,DKA, Shkollat profesionale, Qendrat Burimore	Donatorë	Numri i nxënësve përfitues (të dhënat e ndara sipas gjinisë).
5.2 Funksionalizimi i arsimit joformal në kuadër të Qendrave Burimore dhe në shkollat e rregullta.	2017-18-19	9000 euro	BRK	MASHT QB	Donatorë	Numri i kandidatëve të përfshirë në mësim joformal (të dhënat e ndara sipas gjinisë).

MBROJTJA LIGJORE
Objektivi strategjik 4: KRIJIMI I INFRASTRUKTURËS LIGJORE PËR RESPEKTIMIN DHE PËRMBUSHJEN E TË DREJTAVE TË

PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA						
Objektivi specifik 1	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2021
<i>Hartimi i ligjeve në mbrojtjen dhe respektimin e të drejtave të Personave me Aftësi të Kufizuara</i>	Gjithpërfshirja dhe kategorizimi i të gjithë Personave me Aftësi të Kufizuar			40%	60%	80%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. mbështetës	Produkti
1.1 Hartimi i Ligjit për Gjithpërfshirje.	(2018)	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	MPMS	Ministrit e linjës Donatorë OJQ OPAK	Mbrojtja sociale dhe kategorizimi i aftësisë së kufizuar
Objektivi specifik 2	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Ndryshimi dhe plotësimi i kornizës aktuale ligjore për PAK</i>	Dy udhëzime administrative të hartuara			Një udhëzim i miratuar	50%	100%
	Rritja e bashkëpunimit me OPAK përmes konsultimit të tyre në hartimin e politikave qeveritare ⁴			50%	60%	70%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. Mbështetës	Produkti
2.1 Hartimi i udhëzimeve administrative në kuadër të Ligjit për Statusin e Personave të Verbër.	2018-2019	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	ZKM/ZL	ZQM Ministrit përgjegjës e	Zbatimi i nenit 10 dhe 11 të Ligjit Nr. 04/L - 092 për Personat e Verbër

⁴ Bazuar në Platformën online për konsultime me publikun <http://konsultimet.rks-gov.net/>

2.2 Ndryshim plotësimi i Rregullores për Ofrimin e Shërbimeve në Gjuhën e Shenjave	2018	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	ZKM/ZQM	MF SHKSH	Funksionalizimi më i mirë i ofrimit të shërbimeve në gjuhën e shenjave për personat e shurdhër
2.3 Përfshirja e OPAK në hartim të legjislacionit.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	Institucione t bartëse (inicues) të projektligjeve	ZQM	Numri i ligjeve që janë konsultuar me OPAK.
Objektivi specifik 3	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Ngritja e kapaciteteve të stafit profesional në sistemin e drejtësisë për të drejtat e PAK</i>	Rrita për 30% e trajnime mbi specifikat e PAK në gjithpërfshirje në kuadër të sistemit të drejtësisë dhe sigurisë			20%	30%	50%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. Mbështetës	Produkti
3.1. Staf i trajnuar në Shërbimet Sprovuese dhe korrektuese.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	MD	IKAP OPAK Donatorë	Staf i trajnuar mbi nevojat për PAK në institucionet Sprovuese dhe

						Korrektuese.
3.2 Trajnimi i zyrtarëve të policisë për mbrojtjen dhe ndihmën e viktimave mbi specifikat e PAK.	2017-18-19	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	Policia	OPAK Donatorë	Zyrtarët për mbrojtjen dhe ofrimin e ndihmës së viktimave, të specializuar mbi nevojat për PAK.
3.3 Hartimi i udhëzuesit për trjtimin e PAK bazuar në specifikat e aftësisë së kufizuar.	2018	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	Policia	OPAK Donatorë	Zyrtarët për mbrojtjen dhe ofrimin e ndihmës së viktimave, të specializuar mbi nevojat për PAK .
3.4 Hartimi i udhëzuesit për të drejtat e PAK në sistemin drejtësisë.	2018	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	MD	Prokuroria , Gjykatat	Ofrimi i hapësirës së barabartë për qasje në drejtësi për të gjithë qytetarët pa dallim.
3.5 Huluntim mbi legjislacionin në fuqi për marrjen e zotësisë së veprimit të Personave me Aftësi të Kufizuara.	2018	Nuk ka kosto shtesë buxhetore	BRK	MD	OPAK Donatorë	Ofrimi i hapësirës së barabartë për qasje në drejtësi për të gjithë qytetarët pa dallim.

QASJA, INFORMIMI, KOMUNIKIMI DHE STATISTIKAT

Objektivi strategjik 5: KRIJIMI I KUSHTEVE TË BARABARTA NË QASJE, INFORMIM, KOMUNIKIM, PJESËMARRJE SI DHE KRIJIMIN E NJË SISTEMI TË UNIFIKUAR TË TË DHËNAVE PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA

Objektivi specifik 1	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së	Baza	Caku	Caku 2019
----------------------	---	------	------	-----------

	objektivit				2018	
<i>Hulumtimi sipas nevojës mbi gjendjes në terren lidhur me qasjen në objekte për PAK</i>	Pasqyrimi i gjendjes reale të objekteve të qasshme për Personat me Aftësi të Kufizuar			Nuk kemi	30%	50%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. Mbështetës	Produkti
1.1 Zhvillimi i planeve në nivel lokal për sigurimin e qasjes për PAK.	2017-18-19	20,000 euro	BRK	Komuna	MMPH, MAPL Donatorë, OPAK	Numri i planeve lokale për qasje
2.2 Fushata vetëdijsuese për rëndësinë e qasjes së Personave me Aftësi të Kufizuara.	2017-18-19	15,000 euro	BRK	Komuna	MMPH, MAPL Donatorë, OPAK	Numri i fushatave
Objektivi specifik 2	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Sigurimi i qasjes në objekte për PAK</i>	Qasje në institucione publike Qasje në institucione shëndetësore Qasje në institucione arsimore			20% 24% 75%	25% 30% • 80%	30% 40% 85%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. Mbështetës	Produkti
2.1 Sigurimi i qasjes për PAK në objektet publike egzistuese sipas udhëzimit	2017-18-19	Nuk është e përcaktuar	BRK	Komuant MSH	Donatorë	Përmirësimi gjendjes

administrativ 33/2007.		kostoja		MASHT MMPH MAPL ⁵		ekzistuese të objekteve pa qasje.
2.2 Zbatimi i Udhëzimit Administrativ 33/2007 për ndërtimet e reja.	2017-18-19	Nuk është e përcaktuar kostoja	BRK	Komunat	MMPH MAPL Donatorë OPAK	Ndërtimi sipas standardeve të vendosura në udhëzimin administrativ 33/2007.
2.3 Fushatat vetëdijësuese për zbatimin e udhëzimit.	2017-18-19	Nuk është e përcaktuar kostoja	BRK	Komunat	MMPH MAPL Donatorë OPAK	Ngritja e vetëdijes për të drejtat e PAK.
2.4 Sigurimi i qasjes në objekte shkollore.	2017-18-19	Nuk është e përcaktuar kostoja	BRK	Komunat MASHT	Donatorë	Infrastrukturë e përshtashme për fëmijët me aftësi të kufizuar
2.5 Sigurimi i qasjes në objekte shëndetësore.	2018-19	600,000 euro	BRK	Komunat MSH	Donatorë	Infrastrukturë e përshtashme për PAK
Objektivi specifik 3	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Sigurimi i qasjes në informacion dhe Transport publik</i>	Transport falas për Personat me Aftësi të Kufizuar			20%	20%	30%
	Ofrimi i shërbimeve në gjuhën e shenjave në institucionet publike			30%	30%	30%
	Legjislacioni me rëndësi në shkrimin brille			20%	30%	30%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqë	Inst. Mbështet	Produkti

⁵ Institucionet përgjegjëse janë të përcaktuara varësisht nivelit të përgjegjësive për menaxhimin e institucioneve publike

				s	ës	
3.1. Ofrimi i shërbimeve në gjuhën e shenjave për personat e shurdhër. ⁶	2017-18-19	42,000 euro	BRK	ZKM/ZQM	Shoqata Kosovare e të Shurdhërv	Zbatimi i Rregullores së QRK 15/14 për Ofrimin e Shërbimeve në Gjuhën e Shenjave në institucionet Publike
3.2 Ofrimi i informacionit në shkrimin brail të dokumenteve me rëndësi për personat e verbër.	2017-18-19	Nuk është e përcaktuar kostoja	BRK	Institucione t bartëse	OPAK Donatorë	Zbatimi i Ligjit për Statusin e Personave të Verbër
3.3 Inspektimi i kontratave të lidhura në mes të komunës dhe kompanive private për ofrimin e transportit publik për të siguruar zbatimin e masës e cila u mundson PAK transport falas publik	2017-18-19	Nuk është e përcaktuar kostoja	BRK	Komunat	OPAK	Kontratat e rishikuara Numri i inspektimeve të kryera
Objektivi specifik 4	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Krijimi i mundësive për përfshirjen e PAK në jetën kulturore dhe bujqësore</i>	<ul style="list-style-type: none"> Zbatimi i programit të garantëve për Personat me Aftësi të Kufizuar në përfshirjen e aktiviteteve kulturore 			20%	40%	80%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. Mbështetës	Produkti
4.1 Realizimi i aktiviteteve në fushën e sportit, kulturës, trashëgimisë kulturore dhe rinisë për personat me aftësi të kufizuara.	2017-18-19	118,000 euro	BRK	MKRS	OPAK Donatorë	Numri i projekteve të realizuara,

⁶ Bazuar në Rregulloren e QRK nr. 15/14 për Ofrimin e Shërbimeve në Gjuhën e Shenjave në institucionet publike

						Numri i përfituesve,
4.2 Mbështetja e bashkëpunimit ndërkombëtar në fushën e sportit, kulturës, trashigimisë kulturore dhe rinisë për PAK.	2017-18-19	17,000 euro	BRK	MKRS	Institucionet vartëse të trashëgimisë kulturore, OPAK, Federatat e Sportit dhe Komunitat	Marrëveshjet e bashkëpunimit.
4.3 Identifikimi i fermerëve me aftësi të kufizuara.	2017-18-19	900 euro	BRK	MBZHR	OPAK Komunitat	Rritja e numrit të PAK që merren me aktivitete bujqësore (të dhënat e ndara sipas gjinisë).
Objektivi specifik 5	Indikatori (-ët) për matjen e arritjes së objektivit			Baza	Caku 2018	Caku 2019
<i>Krijimi i bazës së të dhënave për Personat me Aftësi të Kufizuar</i>	<ul style="list-style-type: none"> Zhvillimi i indikatorëve bazuar në aftësinë e kufizuar (Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm SDG) në pesë fushat prioritare të strategjisë për PAK 			0%	20%	40%
Aktiviteti	Afati i zbatimit	Kostoja totale	Burimi i financimit	Inst. udhëheqës	Inst. Mbështetës	Produkti
5.1 Zhvillimi i kornizës së indikatorëve me të dhëna bazuar në aftësinë e kufizuar	2017-18-19	Nuk është e përcaktuar kostoja	BRK	ZQM/ZKM ASK Ministritë	Donatorë	Numri i indikatorëve në fushat specifike